

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

Búnquer de llibres

Les persones del segle XXI són les més individualistes de la història. Almenys, les dels països occidentals. Ens creiem lliures i no ho som. Però tampoc som babaus i, inconscientment, aprenem a pactar amb nosaltres mateixos els graus de cessió de "sobirania" personal. Vet aquí la gran paradoxa, l'home té les possibilitats més grans d'eixamplar la seva independència, la seva llibertat, i alhora està més exposat que mai a la manipulació total. Doncs bé, vet aquí que aguanta amb força inesperada el remei ideal, el de sempre, el de tots els temps: llegir. ¿I quin n'és el principal benefici? Precisament l'enfortiment de la privacitat. Ningú pot manipular el que llegeixes. A veure, ja sabem que quan ens enfrontem a un text ho fem amb totes les nostres circumstàncies personals. És a dir, que la manipulació potser la portem dintre nostre. Però en qualsevol cas, una lectura com Déu mana ajuda a reforçar el sentit d'independència, la sensació que, malgrat tot, encara hi ha un espai a la vida –cada cop més petit, és cert– en què podem ser nosaltres al 100%. Vet aquí la lectura com a resistència, la literatura búnquer. Ja n'hem parlat alguna vegada.

Libres com papallones

I després, dins del búnquer, la papallona: la necessitat de ficció. S'atribueix a Josep Pla la frase que qualsevol que continuï llegint novel·les a partir dels 40 anys és un immadur. Potser té raó, però la immaduresa, que lliga amb la irracionalitat, és el que permet que bona part de la població continuï més o menys sana mentalment. N'hi ha que no estem a l'altura de les frases de Pla, però deixem que la novel·la ens distregui de la vida d'una manera honesta, de tu a tu, no t'enganya. Només així s'explica que, després d'haver-la matat tantes vegades, la novel·la continuï més forta i viva que mai. En paper o via electrònica, els llibres de ficció són imprescindibles. D'acord, no som herois, no podem viure tancats dins del búnquer, és impossible sostreure's a les influències de l'entorn, però almenys, gràcies a la vivència de la lectura, tenim més armes per enfrontar-nos-hi. I gràcies a la ficció, per fer-ho de manera intangible, com els coloms d'un mag, que ara hi són i ara ja no hi són. I a qui no li agradi, que s'hi posi fulles. ♦

Una altra novel·la sobre la Segona Guerra Mundial

GETTY

PERE ANTONI PONS

Escriure una novel·la sobre la Segona Guerra Mundial té l'avantatge que és un tema en general tan fascinant

que per poc que es faci amb uns mínims de rigor històric, de consciència del passat cultural i d'intensitat narrativa ja s'assegura l'atenció de molts potencials lectors incondicionals del tema. També té el desavantatge que s'han escrit tantes novel·les –i biografies i assajos– i s'han filmat tantes pel·lícules –i telesèries i documentals– sobre el gran esdeveniment que costa abordar-lo des d'un flanc imprevist o provocar en el lector un impacte inèdit.

És justament en aquesta terra de ningú que hi ha entre la solvència literària i un cert *déjà-vu* dramàtic i escenogràfic per on es mou *Morir a la primavera*, de l'alemany Ralf Rothmann (1957). Apareguda originalment l'any passat, *L'Altra* en publica ara la traducció al català.

L'ha feta Ramon Monton i permet apreciar dues de les principals virtuts de la novel·la. La primera és la força dels detalls, com ara l'ús sempre tranquil·litzador que s'hi fa de l'adjectiu *civil*: "L'oficial va tornar a examinar-lo, però ara amb una expressió amable i gairebé civil al rostre". La segona virtut són les descripcions dures però precises, exemptes d'èmfasis històrics. Així descriu Rothmann l'expressió d'un home afusellat: "Va obrir la boca de bat a bat com fan els infants quan pateixen un dolor inesperat i que mai no havien cregut que poguessin sentir".

Argumentalment, *Morir a la primavera* no corre gaires riscos. Conta la història de dos amics de disset anys, en Walter i en Fiete, que treballen de muniyidors de vaques en una granja del nord d'Alemanya. Tot seria força idíl·lic, si no fos que ens trobem a les acaballes de l'hivern del 1945 i l'exèrcit del Tercer Reich, acorralat per les tropes angloamericanes i russes, ha decidit posar tota la carn a la graella. Així

MORIR A LA PRIMAVERA
RALF ROTHMANN
L'ALTRA / LIBROS
DEL ASTEROIDE
TRADUCCIÓ DE
RAMON MONTON
238 PÀG. / 19,95 €

és com en Walter i en Fiete es veuen obligats a allistar-se i són mobilitzats cap al front d'Hongria. Cap dels dos està fanatitzat ni es creu la retòrica exaltada i triomfal dels dirigents nazis –més per sentit comú i instint de supervivència que per cap altra cosa– i tots dos saben que la guerra està perduda, però saben també que si no obeeixen els faran la pell. Per tant, obeeixen. I són llançats a un món en què assistiran al pitjor i més pervers de la condició humana: l'absurd i l'estupidesa que poden niar en conceptes i valors elevats com la lleialtat i l'honor, la glorificació de la violència, la imaginació inesgotable amb què la crueltat deixa la seva empremta sobre el món... Rothmann opta per relatar tot això d'una manera tan cenyida, i amb un to tan contingut, que el lector no es veu immers en l'experiència de la guerra sinó que més aviat se sent espectador d'una estampa bèl·lica.

El gruix central de la novel·la està narrat en una tercera persona focalitzada en el personatge d'en Walter, a qui seguim en el seu periple per trobar la tomba del seu pare i de qui llegim les cartes que va enviant a casa, però és el personatge d'en Fiete qui, pel fatalisme sarcàsticament lúcid amb què ho observa tot, s'emporta les millors escenes. Tot i que també resulta força familiar, l'amistat entre els dos protagonistes és un dels punts d'interès de la novel·la.

Morir a la primavera s'obre amb un pròleg i es clou amb un epíleg en primera persona d'un narrador que és el fill d'en Walter. Són una obertura i una clou interessant però extemporànies, que no encaixen bé amb el conjunt, com si l'autor hagués volgut tractar el tema del silenci intergeneracional, que va marcar la segona meitat del segle XX alemany, però hagi dubtat si tractar-lo des del sobrentat poètic o des de la veritat descarnada i, a la fi, s'hagi quedat en un fallit i poc loquaç terme mitjà. ♦

L'APARADOR

ARA

FICCIÓ

Tot queda en família
CYNTHIA D'APRIX
Amsterdam

La nord-americana Cynthia d'Aprix debuta en la ficció amb un retrat generacional que descriu una família amb una benedicció i alhora un problema: els germans Plumb esperen amb delit el moment en què podran fer ús de l'herència familiar, la inversió paterna que anomenen "el Niu".

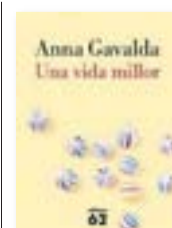
POESIA

Soliloqui del gos
MERCÈ UBACH
LaBreu

El gos i el poeta han estat sovint personatges agermanats, quan no confosos. Mercè Ubach ha traduït nombrosos autors –entre ells, Modiano– a més de dedicar-se a la correcció i l'edició (fins i tot ha fet de "negra literària"). Ara publica el seu primer poemari a la imprescindible col·lecció *Alabat*.

FICCIÓ

Una vida millor
ANNA GAVALDA
Edicions 62

La francesa Anna Gavalda s'ha convertit en una de les autores més venudes de la literatura francesa gràcies a novel·les com *L'estimava*. El seu últim llibre és *Una vida millor*, on s'entrellaça dues històries de dos joves, la Mathilde i el Yann, desencantats, però alhora ambiciosos i compromesos.